د مرګ

د ویرې علاج

Ketabton.com

۱۳۹۶

دکتور محمد سعید « سعید افغنی »

(کال:1354 هجری شمسی)

تدوین او اهتمام : امین الدین سعیدی «سعید افغانی »

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

د مرګ د ویرې علاج

دا باید په یاد ولرو چې مرګ د انسان د پاره د ذات فنا نه راولي او دا ځکه چې انسان د نفس ناطقه ځني عبارت دی او نفس ناطقه په مرګ سره دومره کیږي چې د بدن ځنې ارتباط قطع کیږي لکن دی چې خپله په نزد د قادر مقتدر وصل پیدا کوي او علی الخصوص ارواح د هغه اشخاصو چې د حیات محصول ئې د بشر د اصلاحاتو او خدمت د پاره دفتر وي. دا رنګ خلک که څه هم په ظاهر کې د دنیا د غم کدې ځنې سترګې پټوي لکن په واقع کې همیش د پاره ژوندی دی. همدا وجه ده چې سالک فرمائي :

هرګز نمیرد آنکه دلش زنده شد به عشق
ثبت است بر جریدهٔ عالم دوام ما (1)

یو پوه پښتون ادیب وائي:

زمانې سره ئې لیار د محـوې نشته
د اېثار په ګټو ښکل دی نوی نوم ځما

دمثال په ډول که د کوم سړي ځني لاس او یا نور اعضاء پرې کړی شي خلک دا نه وائي چې معدوم شو نو معلومه شوه چې د بدن په محوه والی کې د انسان حقیقي محوه والی نه راځي نو که د انسان د روح رابطه د بدن ځني قطع کیږي او بدن په خاوره کې ښخ شي داسې نه ده چې انسان او نفس ناطقه محوه شو همدا وجه ده چې د حضرت بلال د مرګ په وخت کې د ده محترمې ښځې ډیره ها او هو کوله. حضرت بلال ورته په ځوا ب کې په دا مضمون وویلې.

واویلا چه میزنی در پس مرگم از حزن
واطر باهمی بگوی دوست بدوست میرسد

لوستونکي دې دا په یاد ولري چې د مرګ ویره به غالب د دې لاندې وجوهو له امله وي:

1- داچې سړي ته د مرګ حقیقت معلوم نه وي او د دې له کبله چې مرګ ورته فناء د ذات ښکاري نو ځکه به خفه او په ویره کې وي.

2 - ددې له امله به سړی د مرګ ځني ویریږي چې په مرګ به درد او تکلیف ورته ښکاري.

3- دا چې سړي ته داعقیده پیدا شي چې په مرګ کې د سړي د پاره د هستې نقصان دی او ټولی کمالات د سړی محوه کیږي نو ځکه په زړه باندې ئې ویره راشي.

4 - د دې له امله چې وروسته د مرګ ځني به سخت احوال او تکالیف پیښ شي نو ځکه د مرګ ځني په ویره کې ولیږي چې څه به کوم او څنګه به شي؟ اونه چې په عذاب مبتلا شم.

5- دا چې سړی په خپلو اولادو، دوستانو او خوږو ملګرو باندې خفه وي وروسته د ده د مرګ به هغوی څه کوي؟ اولاد به ئې چاته پاتې شي او د ژوند حالت به څنګه وګرځي؟

په دا پنځو واړوحالاتو کې چې سړی د ننه دننه فکر کوي او د خداوند تعالی قدرت او انتظام د عالم چې ځیر او د دنیا په وقایعو کښې چې عمیق کیږي هلته سړی خپله په خپله

(c) ketabton.com: The Digital Library

د داسې عقدو حل کولی شي او داسې شیان چې د خفګان موجب نه ګڼي او نه داسې عادي شیان د همت او ثبات په خاوندانو کوم تاثیر اچولی شي چې ځان په خپل لاس د ویرې طوفاني بحرته واچوي او د ویرې درنده ته ځان وسپاري.
بیا هم لوستونکي دې د هر مادې په متعلق خاص خاص د دی لاندې مجربې نسخې ځنې ځان ته دوا جوړه کړي.
1 - دا چه خلک مرګ ځان د پاره فناء ګڼي مرګ په څه فناء دی؟
آیا دا فناء په دې دی چه نفس او د بدن روابط سره قطع کیږي. که دا وي د اخونو باید د ویرې موجب نه شي ځکه چه مرګ فناء د نفس او د ځان نه دی. ځکه بدن د غوښو او پلو او رګو او شرائینو او هډوکو او دځیني نورو اجزاو ځنې جوړ دي او دا اجزاء کله چه د بدن او د روح رابطه قایم وي هلته هم کله په زیادت او کله په نقصان کښې وي. هو په ژوندانه او حیات کښې د بدن اجزاء په هر آن او ثانیه کښې ځان ځان ته اوضاع قبلوي طفل وي مراهق شي مراهق وي د ځوانی نیشه ورته ورشي. ځوان وي د کهولت او شیخوخت په ادوارو راشي. هو انسان پیداء لپاره د تغیر او تبدیلی دې یوازنی شی چه دایم او باقی دی هغه علم او فضل او کمال دی او دښه عمل جزا.
2 - دا چه سړی ویریږي چه په مرګ کښې به تکلیف وي علاج ئې دادی چه تکلیف او زحمت دا ټول د بدن او د روح د ارتباط له امله دی او د بدن په ارتباط کښې په سړي باندې رنګا رنګ دردونه راځي کله سردرد کوي او کله پښې کله غاښ په درد وي او کله سترګه وعلی هذالقیاس یعني دا ټول زحمت او ربړ د بدن په اثردی. کله چه د روح او بدن په مابین کښې ارتباط خلاص شي هلته نو د دنیا ټول زحمتونه او تکلیفونه خاتمه پیدا کوي او یو بله د حیات او ممات سلسله جوړیږي. په دا حقیقي حیات او ممات کښې باید د دې ځنې انکار ونه شي چه د دې دنیوي حیات عملي تأثیرات اواغیزه لري او د دنیا ښه او بدکار او عمل رنګ کار ورکوی.
3 - که سړی په داخیال کښې وي چه مرګ نقصان دی او ټول کمالات محوه کیږي نو دا دې د دوا د پاره په یاد لري چه مرګ متمم د کمالاتو دی. نه ما می د کمالاتو وروسته د مرګ ځنې سړي ته د کمال ثواب ورکول کیږي او د ابدي حیات د پاره موجب او علت کرځي.
«الدنیا مزرعة الآخرة » دنیا ځای د کښت د اخرت دی. نو که سړی کښت وکړي دا کښت او فصل ئې په پوخ والی راشي دا وخت به آیا سړی خفه کیږي نه باید سړی خوښ وي چه اوس به د زحمت نتیجه او ثمره اخلم باید سړی کوم چه په صداقت او ایمان وجدان ئې د ژوند دقیقې او ثانیی طی کړي وي. د مرګ ځانکندن په وخت کښې ډیر خوښ او د الله پاک د حقو وعدو امید ولري.
4 - دا چه په دې باندې سړی ویریږي چه اولاد او متعلقین به یې وروسته د ده د مرګ ځینې په زحمت او تکلیف شي. زما په عقیده چه داسې خلک په خپل عقل او معلوماتو کښې نقصان لري.
یو عاقل او باعمله سړی باید دیته فکر وکړي چه آیا انسان په اصل کښې څه وو او بیا څنګه شو؟ د انسان د پیدایش ځینې نیولې د رشد تر مرتبې پورې چه کوم تغییرات او تبدلات سړې او تودې پیښیږي دا ټول حالات سړي ته دا ښئي چه انسان د فکر او تعقل ځینې بیرون یو داسې مقتدرحکیم، خلاق الکل مربي او تربیه کوونکی ذات شته دی چه هغه په خپله د

(c) ketabton.com: The Digital Library

موجوداتو د هرې زرې انتظام کوي او واقعآ مربي او تربيه کوونکی دی نو د سړي د اولادې او متعليقنو سبب الاسباب پاک الله دی.
هو ډير کرته ځني خلک په حيات کښي د خپلو اولادونو او متعليقونو تربيه نه شي کولی او سره د دې چه عالم او فاضل هم وي او ډيرې مندې او رامندې او هلی او ځلې هم کوي. بيا هم هيڅ په لاس نه ورځي او دخپل اولاد او متعليقينو تربيه ترې خرابوي.
ډير کرته يو سړي سره د ډير مال او ثروت ځني ټول متعلقين ئې بې علمه او کماله پاتې شي او کله بيا په زيړو زيړو سترکو ورته ګوري چه زوی او ورور او خپل او خپلوان ئې د مرګ په حالت کښي د حيات سره وداع کوي.
که په مال او په ثروت باندې د اولاد د پاره چا حيات او يا په عقل او فکر باندې د اولادوځنې چا د مرګ دفعه کولی شوه نو دا چه سړی په اولاد باندې ويريږي نو دا رنګه خلک دې اول په مال او عقل باندې که نر وي د خپل ځانه ځني د مرګ دفع وکړي. نو معلومه شوه چه سړی بايد د مرګ ځني ونه ويريږي.
5 - او که سړی د مرګ ځني د خپلو بدو اعمالو په اثر ويريږي نو توبه دې و کاږي او کوشش دې کوي چه ښه عمل وکړي.
هو دا ويره ښه ويره ده لکن هلته چه د دې ويرې دا تاثير نه شي لکه چه د پښتو متل دی « توبه د بدو او که پيښ شو حمله په بدو». که دا ويره په آخر د حيات کښي پيښيږي بيا هم تر غرغره پورې صرف په حق د حقوق الله کښي قبوله دی او سړی بايد دا په ياد ولري چه په حالت د صحت کښي با يد د خدای پاک ځني ويره له اميده ډيره وي.
دا ځکه چه سړی کوشش وکړي چه ښه عمل وکړي او په حالت د مرض کښي به اميد بايد د ويرې او ترس ځني ډيره وي ځکه چه په مرض کښي خود سړی ځني له امله د عدم قوت او طاقت د طاعت او عبادت او عمل سلسله قطع کيږي.
6 - که سړی د دې له امله ويريږي چه مال، اسباب او د دنيا معيشت به ترينه پاتې شي دا قسم ويره بايد ونکړي ځکه هيڅ شی دايم او باقي بې ذات د واجب الوجود ځني نه شته.
د انسان دا وظيفه ده چه سعيه او کوشش به کوي چه څه په حلاله او جايز صورت سره پيدا کړي او غرض به يې داوې چه د بشر او د عالم د اصلاح او انتظام په لياره کښي به يې خرڅوم او پس د دې وروسته محترم لوستونکي دې په ياد لري چه طبعي اجل ضرور رسيږي او هيڅ مخلص ترې نشته.
يو وخت داسې راغلي او راځي به چه ښايسته ښايسته قدونه او بادامي سترکي او د ګل رنګ دا ټول محوه او نا بود کيږي او که په دنيا کښي مرګ نوی شايد د دنيا به په انسانانو باندې قدم په قدم هم نوی رسيدلی اخر هر مرکب منحل کيږي او د مرکب عناصر به يو ځل بيا انفرادي شکل ځان ته قبلوی.

کين سيل متفق بکند روز اين درخت
وين باد مختلف بکشد روزی اين چراغ
(سعدی)

نوټ:
مختلف باد او منفق سيل عبارت د څلور عناصرو ځينې دی چې کله په اتفاق وي او کله په اختلاف. د تل ژوندون کول اميد له يو طرفه خيال او محال دی او له بلې خوا به پوه خلکو ته معلومه وي چه عمر هغه ښه عمر دی چه وجود صحيح او سالم وي سړی

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکولی شي چه په صحت د وجود سره او فکر په کار واچوي او په دی اثر ځان او خلکو ته مفید ثابت شي.
کله چه وجود مخ په انحطاطه روانیږی دا وخت د دنیا ټول لذائذ او خوندونه هم د تنزل خواته قدم اخلي. تر داسي حده پوري د بدن په تنزل سره د ژوندانه خوند خرابیږی چه اخر عقل او منطق هم دلاس ځني لاړشي ظاهري او باطني حواس د انحطاط لار طی کو او ملاکږو په غاښ وتلی سترګي بې نوره غوړونه، کانه، وینته، سپین مخ ګنجي بالاخره بدن په ریږ دیدو پیل وکړي او ډیر داسي خلک لیدل شوي چه په اخر دعمر کښي یو موټی غوښه ناسته او ولاړه یې په تکلیف وي زوی او ورور او خپلوان ورسره په تنګ په ځای د دې چه ورته دوعا وکړي چه ژوندی دې وي.
وايي خدای پاک دې اوس په خیر سره فیصله کړې. دا وخت په خپله سړی هم د حیات په دقیقو کښي هر دم تکلیف او زحمت حس کوي.
ښه نو داسي حیات چه په نورو تکلیف شي او د ځان د زحمت موجب وکرځي. څوک به یې څه کړی نو ښه دا ده چه سړی به د حیات په مد او جزر کښي یوازې په یوازې همدا امید او ارزو ولري چه د ځان او د خلکو د پاره خدمت وکړي.
هو ترڅو ژوندی وي. د حیات مقصود به یې همدا وي او په حیات کي به همدا غواړي چه پاک خدای د شرف ژوند او مرګ مي په نصیب کړي کوم چه په ژوند او مرګ کښي ایمان او وجدان ته خجالت نه لرم او د ستا د رضی موجب شي او د ارذل العمر ځنې چه د ستا ګران رسول ترینه نجات غوښتي ماته هم نجات راګري.
هو سړی باید په مقتضا د « **موتوا قبل ان تموتوا** » باندې عمل وکړي یعني باید همیش سړی په خودا مرګ ځني داسي کاروته اقدام وکړي چه هغه ورته وروسته د مرګ ځنې په کار راشي.
افلاطون ویلي: « **مت با راده تحی بالطبیعه** » مرشه په ارادې یعني د مرګ د پاره د ژوندانه په ادوارو کښي کار او خدمت وکړه تر څو په طبعي مرګ سره همیش د پاره ژوندی پاتې شي او افتخاری حیات دی په نصیب شي.
دا وه د مرګ د خفګان د علاج د پاره هغه مجر به نسخه چه د دی مرض مصابان به عمل پرې وکړل سل په سلو به جوړشي او امید دی چه عالي همت خلکو د پاره د یو تذکر په ډول یادونه وي او خپل په خپله دا رنګه ویره چه بې د نقصان ځني کومه فائده نه لري د زړه ځني و باسي، وسواس او واهمي ته کوم اهمیت ورنه کړي. په پوره میړاني تر څو چه ژوندی وي کار او عمل په پوره جدیت او فعالیت مخ په وړاندی بوزي او د جامعی او ټولني هغه افراد ته چه د مرګ ویرې د دوی هر څه اختناق کړي وي، قوت قلب او هادی شي، څو دا ډول افراد د ښو خدمتونو مصدر شي.

یاددونه :

(1)

هرګز نمیرد آنکه دلش زنده شد به عشق .... ثبت است بر جریده عالم دوام ما
مستی به چشم شاهد دلبند ما خوش است .... زان رو سپرده اند به مستی زمام ما

حافظ

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library